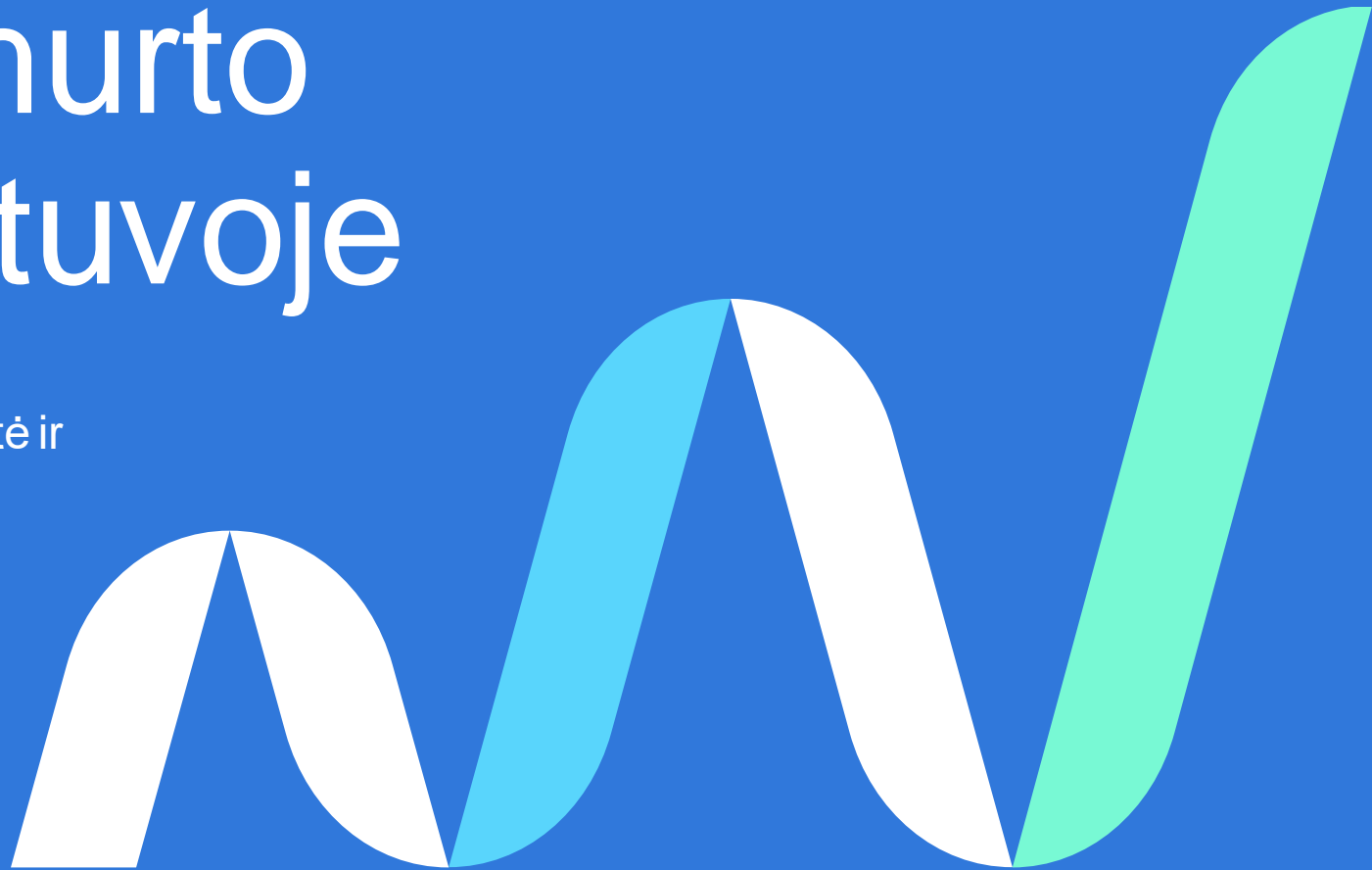

Ekonominio smurto sprendimai Lietuvoje

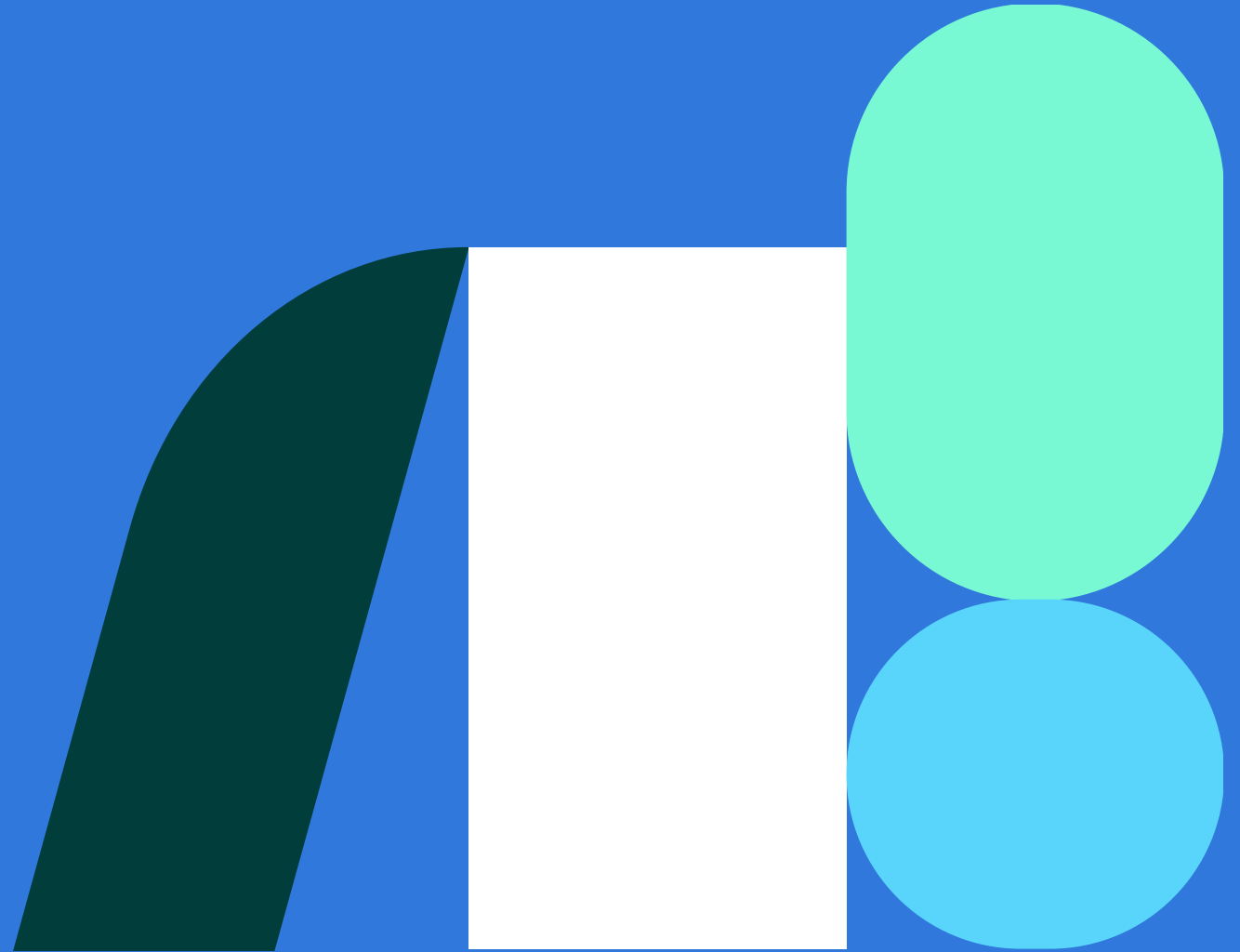
„Kurk Lietuvai“ projektų vadovės Augustė Dudutytė ir
Ramunė Vitartaitė

2023 05 24

Projekto tikslas

Remiantis gerosiomis užsienio praktikomis, Lietuvos situacijos analize bei įtraukiant suinteresuotąsias šalis pateikti geriausią **modelį**, tinkantį **Lietuvai, skirtą spręsti ekonominio smurto artimoje aplinkoje problemą.**

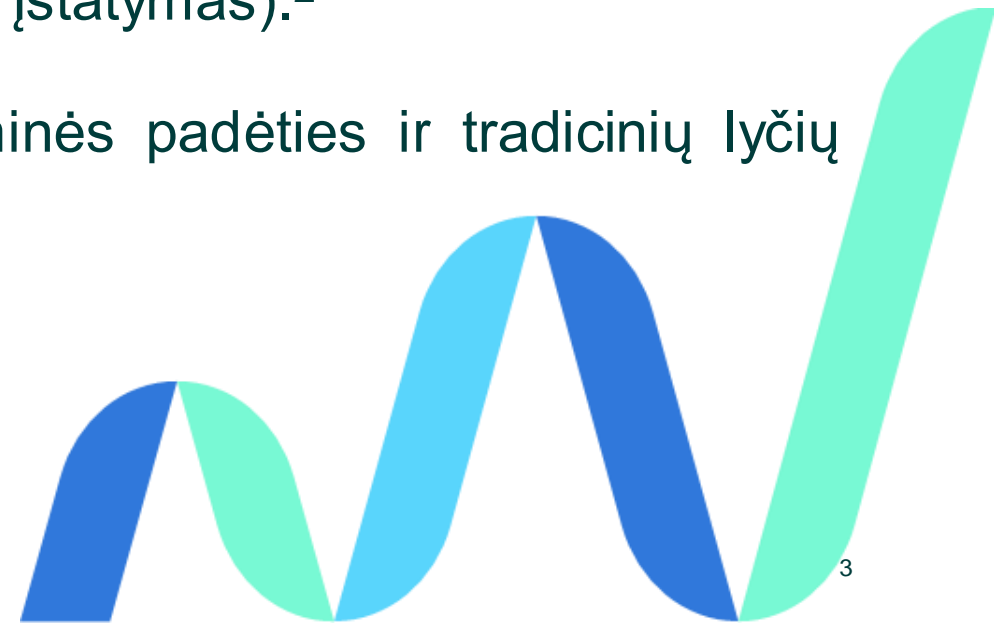
Ekonominis smurtas - kas tai?

- **Ekonominis smurtas** – smurto forma, dažnai nutinkanti intymaus partnerio smurto kontekste ir apima partnerio ar buvusio partnerio pinigų, finansų bei daiktų, kuriuos pinigai gali nupirkti, kontrolę.¹
- **Viena iš keturių smurto artimoje aplinkoje formų** (Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas, 2011, toliau - Įstatymas).²
- Dėl statistiškai labiau pažeidžiamos moterų ekonominės padėties ir tradicinių lyčių vaidmenų paplitimo, ekonominio smurto **aukomis dažniau tampa moterys**.³

1. Rekomendacijos socialinių paslaugų teikėjams ir vaiko teisių apsaugos specialistams dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo kriterijų ir veiksmų, kilus įtarimui dėl galimo smurto artimoje aplinkoje.

2. LR Seimas, Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas, 2011.

3. M. Johnson, 2008.

Asmeniui neleidžiama dirbti arba kontroliuojamas darbo pobūdis ir krūvis

Atsisakoma išlaikyti vaikus tiek gyvenant santuokoje, tiek skyrybų atveju

Atsisakoma teikti asmeniui informaciją apie realią turtinę šeimos padėtį

Asmuo priverčiamas pasiimti paskolą, atsisakyti santuokoje užgyvento turto ir pan.

Iš asmens atimamas uždarbis, kontroliuojamas šeimos biudžetas, vienvaldiškai priimami finansiniai sprendimai

Ekonominio smurto pavyzdžiai

Ekonominio smurto pasekmės

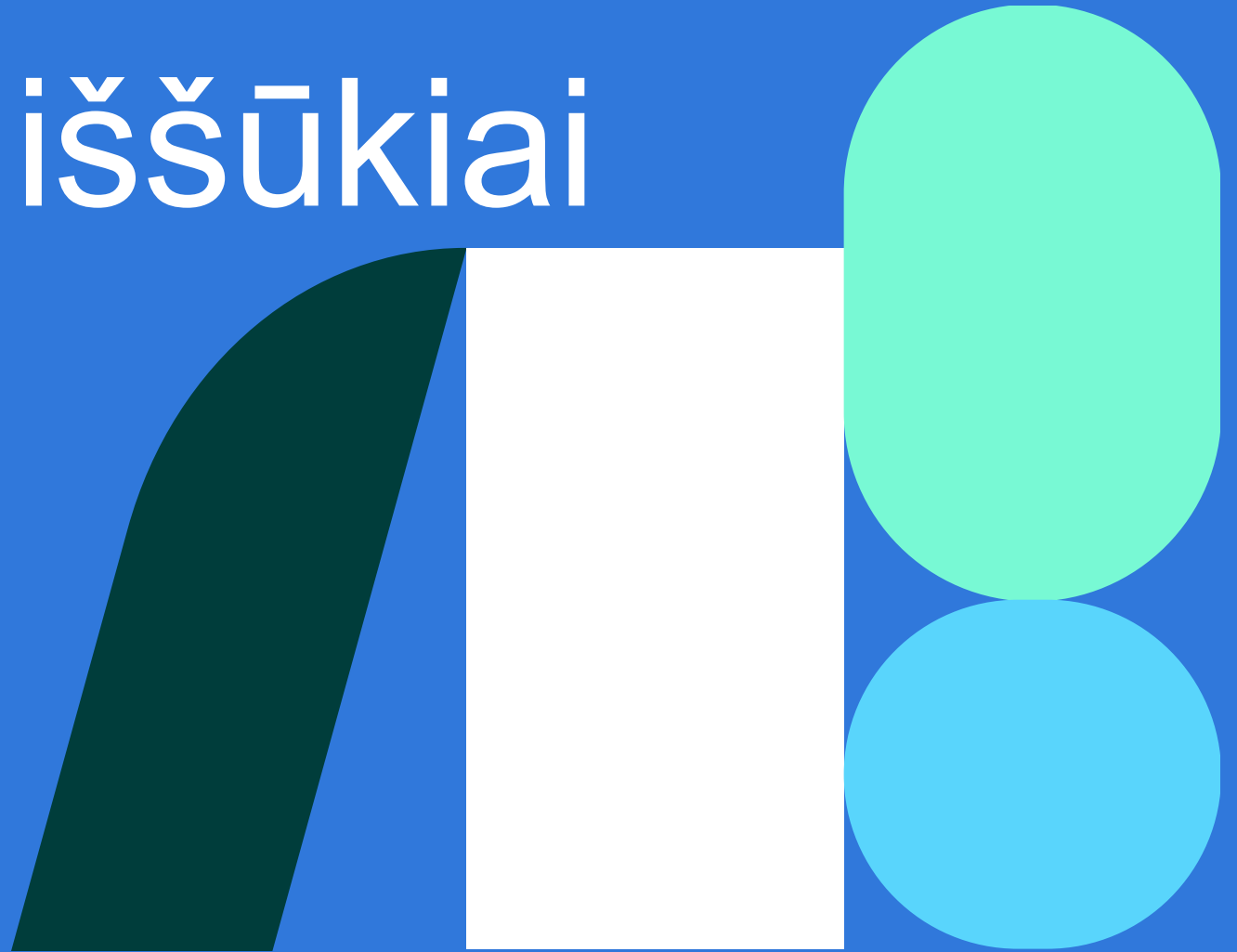
Statistika

1. Rait, 2017.
2. Free From, 2020.
3. Surviving Economic Abuse, 2020.

4. Adams et al., 2020.
5. M.L. Luoma et al., 2011.

Problema ir iššūkiai

Ekspertizės trūkumas

Specialiai smurto artimoje aplinkoje problemai spręsti skirtos institucijos netaiko, neturi nusimačiusios specializuotos, tikslinės pagalbos ekonominio smurto klausimais.

Šiuo metu Lietuvoje neturime institucijos, kuri būtų lyderė ekonominio smurto temoje (informacijos monopolis, specializuota, tikslinė pagalba ar/ir nukreipimas jai).

Apibrėžimas

Šiuo metu Lietuvoje neturime teisiškai funkcionuojančio šios smurto rūšies apibrėžimo.

Sprendimo algoritmas

Aiškaus ekonominio smurto atvejų sprendimo algoritmo trūkumas ir tikslinių atsakomybių tarp aktualių institucijų nepasidalinimas.

Neatpažįstamumas

Ekonominis smurtas išlieka dažnai neatpažintu ir todėl nespęstiniu fenomenu.

39% smurto artimoje aplinkoje aukų praneša patyrę/usios ekonominį smurtą, tačiau pateikus prievartos scenarijus, buvo nustatyta, kad 100% imties patyrė tam tikrą savo partnerio ekonominę prievartą.¹

Identifikuotos galimybės Lietuvai

Kurk LT

Apibrėžimas

**Aktualios
institucijos**

**Ekonominio
smurto
ekspertizė**

Viešinimas

Situacija

Smurto artimoje aplinkoje įstatyme ekonominis smurtas įvardintas kaip viena iš smurto artimoje aplinkoje rūšių.

IŠŠŪKIS

1. Trūksta teisiškai funkcionuojančio apibrėžimo.
2. Daugelis veikų, priskiriamų ekonominiam poveikiui, nėra kriminalizuotos.

Sprendimas

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai pateikiamos užsienio gerosiomis praktikomis grįstos ir aukų patirtimis informuotos apibrėžimo alternatyvos, įtraukiančios įvairias ekonominio smurto formas.

Aktualios institucijos

Komeraciniai bankai, antstoliai, SODRA, Užimtumo tarnyba, policija, probacijos tarnyba, Lietuvos bankas ir kt.

Situacija

Ekonominiam smurtui įgyvendinti pavojų keliantys asmenys pasitelkia ne tik asmeninės kontrolės priemones, bet ir egzistuojančias institucijas bei jų spragas.

Iššūkis

Institucijos, fasilituojančios ekonominį smurtą nėra susipažinusios su šiuo reiškiniu ir nėra nusimačiusios atsarginių žingsnių prevencijai, algoritmo pagalbos suteikimui ar žalos kompensacijai.

Sprendimas

Su aukomis kontaktą turinčios institucijos įtraukiamos į ekonominio smurto sprendimo mechanizmą:

- Identifikuoja aukas;
- Suteikia pagalbą savo kompetencijų lygyje;
- Nukreipia aukas tolimesnei pagalbai;
- Identifikuoja savo institucijų spragas ir jas sprendžia.

Ekonominio smurto ekspertizė

Situacija

- Ekonominis smurtas įstatyme pripažįstamas kaip smurto artimoje aplinkoje forma.
- SKPC teikia specializuotą kompleksinę pagalbą (*Įstatymas*).
- SKPC renka duomenis, susijusius su smurtu artimoje aplinkoje, įskaitant ekonominį smurtą.

Iššūkis

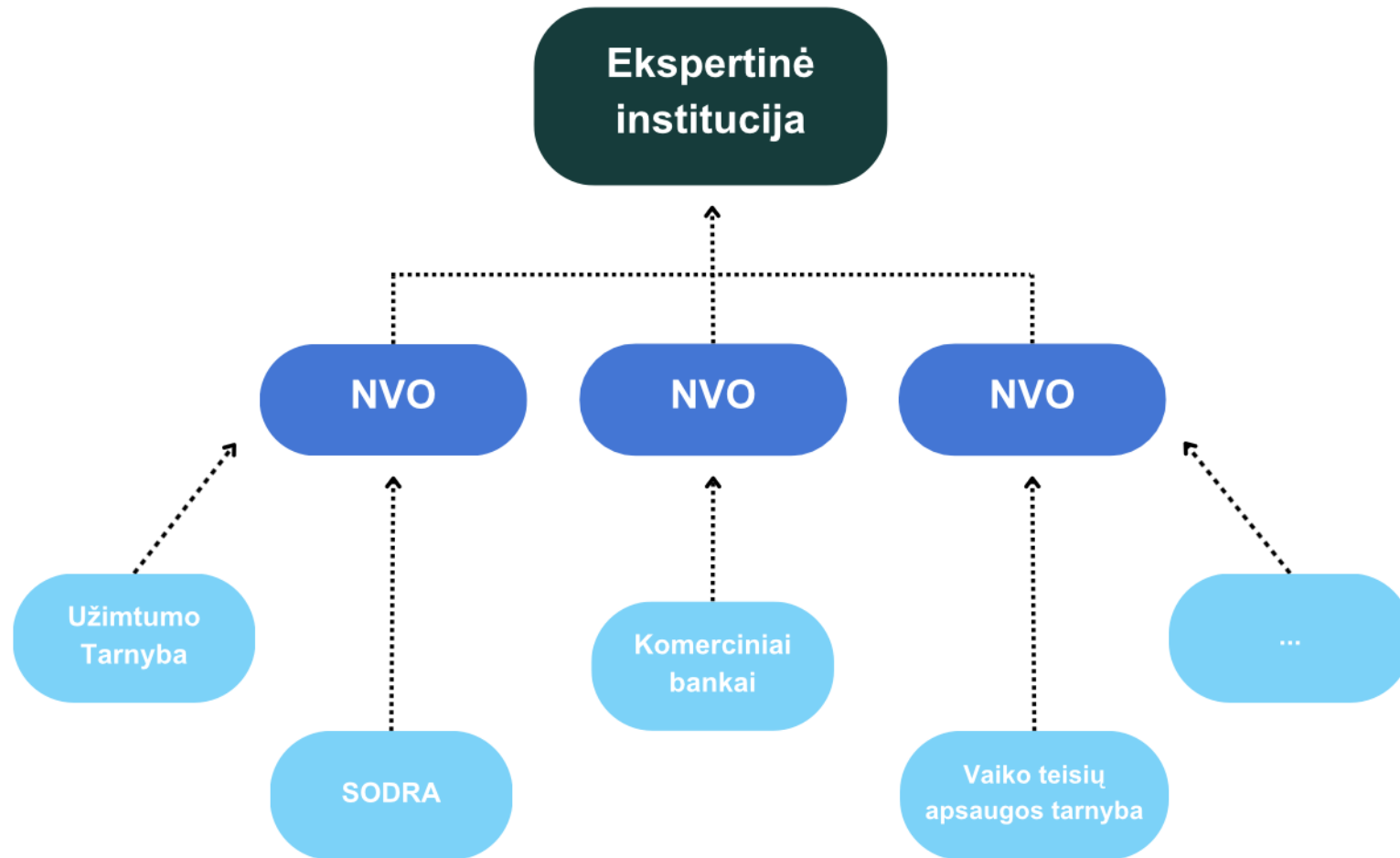
- Trūksta institucijų tikslingai ir sistemingai sprendžiančių ekonominio smurto problemą.
- Su SAA aukomis dirbančios institucijos stokoja finansų valdymo žinių, reikalingų ekonominio smurto žalos suvaldymui.
- Šiuo metu Lietuvoje trūksta sistemingai renkamų ir apdorojamų duomenų apie ekonominį smurtą.

Sprendimas

Ekspertinė institucija besispecializuojanti ekonominio smurto problematikoje:

- Kuruoja nemokamas finansų valdymo konsultacijas;
- Rengia metodinę medžiagą kompetencijų ugdymui apie ekonominį smurtą;
- Rengia finansų valdymo ekspertus darbui su SAA aukomis;
- Renka informaciją apie ekonominį smurtą Lietuvoje ir gilina šio reiškinių supratimą.

Koordinuoto atsako iliustracija

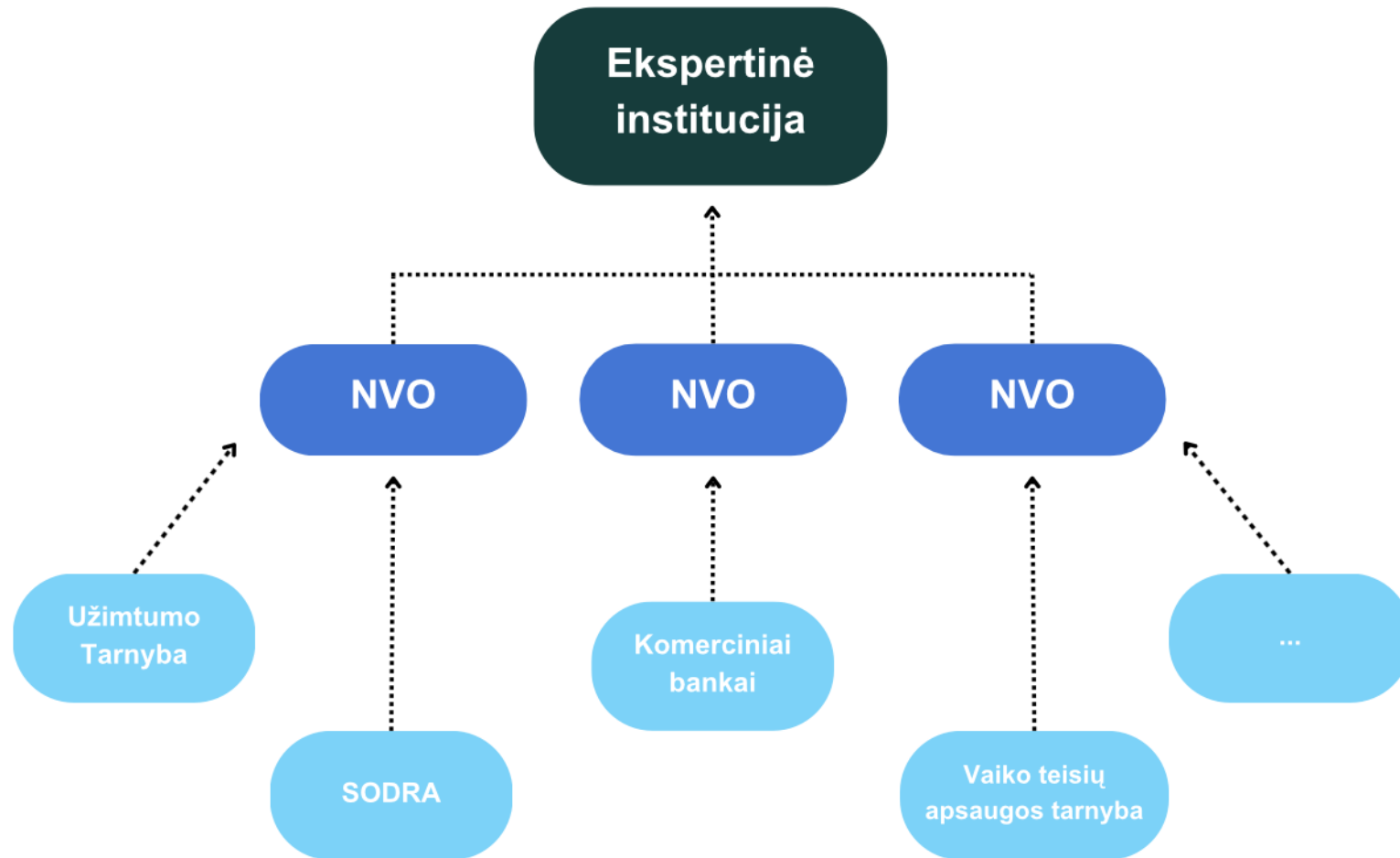

Paskirti finansų valdymo konsultantai apmokyti smurto artimoje aplinkoje klausimais ir suteikia nemokamas tikslines finansines konsultacijas NVO nukreiptoms aukoms.

Su SAA dirbanti NVO atpažįsta ekonominį smurtą ir konkrečiai patirtą žalą bei turi algoritmą ir ekspertizę sprendimui, prireikus nukreipia dėl tikslingesnės finansinės pagalbos.

Su aukomis kontaktą turinčios institucijos identifikuoja aukas, suteikia pagalbą savo institucijos rėmuose ir nukreipia tolimesnei pagalbai.

Koordinuoto atsako iliustracija

Paskirti finansų valdymo konsultantai apmokyti smurto artimoje aplinkoje klausimais ir suteikia nemokamas tikslines finansines konsultacijas NVO nukreiptoms aukoms.

Su SAA dirbanti NVO atpažįsta ekonominį smurtą ir konkrečiai patirtą žalą bei turi algoritmą ir ekspertizę sprendimui, prireikus nukreipia dėl tikslingesnės finansinės pagalbos.

Su aukomis kontaktą turinčios institucijos identifikuoja aukas, suteikia pagalbą savo institucijos rėmuose ir nukreipia tolimesnei pagalbai.

Situacija

Valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos ir nevyriausybinės organizacijos organizuoja visuomenės švietimo ir informavimo kampanijas, skatinančias netoleruoti smurto (*Įstatymas*).¹

IŠŠŪKIS

Smurtas artimoje aplinkoje Lietuvos gyventojams pirmiausia asocijuojasi su fiziniu smurtu (šią smurto formą įvardijo 72 proc. apklaustųjų), o **ekonominį paminėjo mažiau nei 2 proc.**²

Sprendimas

Edukacinė komunikacinė kampanija įtraukianti ekonominio smurto formą:

- Informuojama, kas yra ekonominis smurtas, kaip jis pasireiškia;
- Demaskuojamas smurtą teisinantis diskursas;
- Informuojama, kokios pagalbos gali sulaukti aukos ir kur jos gali kreiptis;
- Pateikiami pavyzdžiai sėkmingai ištrunkant iš ekonomikos smurto ar sumažinant jo žalą.

Identifikuotos galimybės Lietuvai

Apibrėžimas

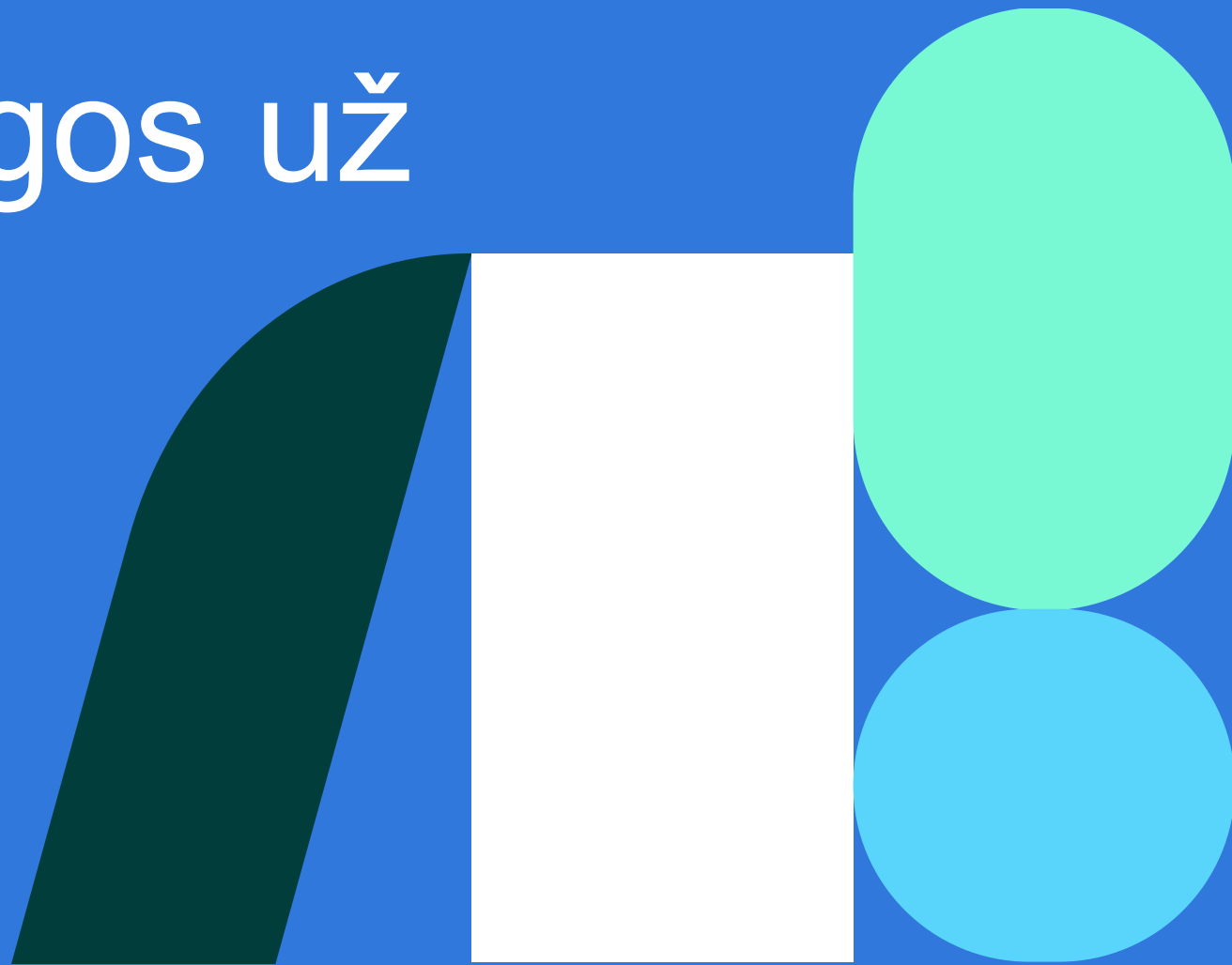
**Aktualios
institucijos**

Ekspertizė

Viešinimas

Būtu me dėkingos už
grįžtamąjį ryšį!

Susisiekiite su mumis!

Augustė Dudutytė

Projektų vadovė

Auguste.dudutyte@kurklit.lt

Ramunė Vitartaitė

Projektų vadovė

Ramune.vitartaite@kurklit.lt

**Daugiau informacijos apie
projektą**

1. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, [Rekomendacijos socialinių paslaugų teikėjams ir vaiko teisių apsaugos specialistams dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo kriterijų ir veiksmų, kilus įtarimui dėl galimo smurto artimoje aplinkoje.](#)
2. Lietuvos Respublikos Seimas, [Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas](#), 2011.
3. U. Grigaitė et al., [Between experience and social ‘norms’, identification and compliance: economic and sexual intimate partner violence against women in Lithuania](#), 2019.
4. M. Johnson, A Typology of Domestic Violence: Intimate Terrorism, Violent Resistance, and Situational Couple Violence, 2008.
5. Gendered Violence Research Network, [Understanding Economic and Financial abuse in intimate partner relationships](#), 2020.
6. Rait, [Lietuvos gyventojų tyrimas apie lygias galimybes](#), Reprezentatyvi Lietuvos gyventojų apklausa, 2017.
7. Free From, [METHODOLOGY](#), 2020.
8. Surviving Economic Abuse, [Statistics on financial and economic abuse](#), 2020.
9. Surviving Economic Abuse, [Economic abuse: A global perspective](#): Findings on the prevalence and nature of economic abuse, and responses to it, 2022.
10. Adams et al., [The Frequency, Nature, and Effects of Coerced Debt Among a National Sample of Women Seeking Help for Intimate Partner Violence](#), 2020.
11. M. L. Luoma, [Prevalence Study of Abuse and Violence against Older Women](#), Results of a Multi-cultural Survey Conducted in Austria, Belgium, Finland, Lithuania, and Portugal, 2011.